

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Măglociu
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de CBo.
 Editura Tipo MC, Oradea - 2020

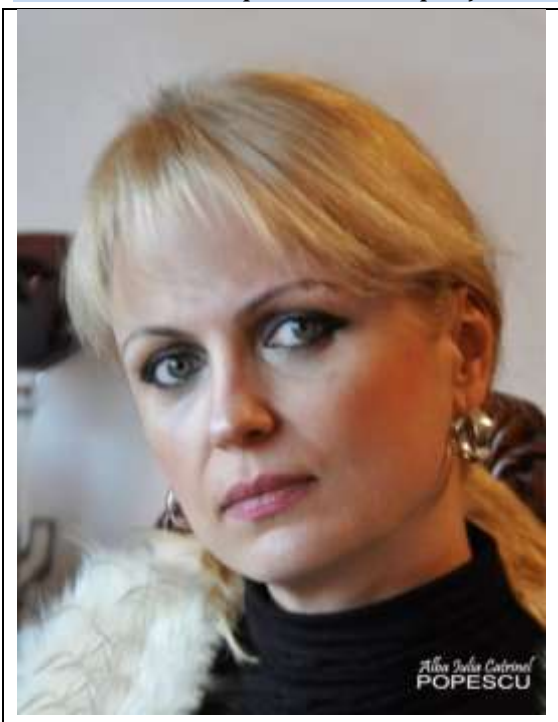
1

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
 ISSN-L 2734 -6889

Trei scenarii privind dinamica geopolitică regională după retalibanizarea Afganistanului Conf. univ. Dr. Alba Iulia Catrinel POPESCU¹

În data de 14 aprilie 2021, președintele american Joe Biden a anunțat că, începând cu 1 mai 2021, trupele americane se vor retrage din Afganistan, punând capăt celor 20 de ani de război împotriva terorismului taliban. La o primă vedere, decizia americanilor pare a fi doar o retragere precipitată dintr-un foarte costisitor război de uzură. La o privire mai atentă însă, retragerea americanilor din Afganistan și retalibanizarea statului asiatic, se înscriu într-o strategie de tip real-politik care urmărește resetarea jocului geopolitic din Eurasia și nu numai. Care ar putea fi impactul geopolitic potențial al retragerii americane din Afganistan? Cum s-ar putea reseta jocul regional după august 2021?

Key notes:

Afganistan, pashtuni, talibani, „Balcanii Mondiali”, real-politik, Frăția Musulmană, Mișcarea Deobandistă, pivotul global.

Motto:

„Asia este un trup din apă și pământ a cărui inimă este națiunea afgană.

Din discordia sa se naște discordia Asiei; și din concordia sa, concordial Asiei”

(Mohammed Iqbal (1877-1938), poet și om politic pakistanez)

Cine sunt talibanii?

Mișcarea Talibană este descrisă ca o Mișcare Deobandistă, titulatură preluată de la numele seminarului Darul Uloom Deoband – Casa cunoașterii din Deoband, înființat în anul 1867, în localitatea Deoband din statul indian Uttar Pradesh. Ctitorii Mișcării Deobandiste au aparținut scolii juridice moderate Hanafi^[1], care a normat Islamul Sunnit practicat în Imperiul Mogul și în cel Otoman (cu excepția nordului Africii).

¹ Colegiul Național de Aparare – București, Academia Tehnică Militară „Carol I” București, August 2021, apărut în *Confluente literare*, Ediția nr. 3898 din 02 septembrie 2021

Având ca scop revirimentul Islamului indian, aflat sub asaltul civilizațional britanic și hindus, ctitorii Mișcării au gândit dezvoltarea unui sistem de instituții de învățământ clerical, menit să formeze imami capabili să „trezească” conștiința musulmanilor din Peninsula Indiană. Astfel că, în 1967, la 100 de ani de la fondarea primului seminar, funcționau 8.934 de școli Deobandi, majoritatea în Peninsula Indiană, dar și în alte state precum China, Afganistan, Malaesia[2]. Învățăturile deobandiste au creat adepți cu precădere în rândul populației pashtune, situate de o parte și de alta a liniei Durand[3] – granița colonială, în lungime de 2670 km, care separă Afganistanul de Pakistanul de astăzi, trecând prin mijlocul teritoriului populat de pashtuni. Nu același succes l-au avut în Punjab, unde populația a preferat Islamul Barelvi, de asemenea Hanafi, dar însoțit de o semnificativă practică sufită[4], respinsă de deobandiști și, mai ales, de adepții școlii juridice ultraconservatoare Hanabilah[5], reuniți în Mișcarea Ahl-e-Hadith – Poporul poruncii, înființată la mijlocul secolului al XIX-lea în nordul Indiei.

Moderația Hanafi a seminariilor Deobandi avea să fie înlocuită cu radicalismul Hanabilah în perioada anilor 1980, pe fondul Războiului Sovieto-Afgan, când petrodolarul saudit și întregul sistem financiar al Frăției Musulmane, laolaltă cu logistica americană asigurată de Agenția Centrală de Informații a SUA (CIA) și de serviciul de informații pakistanez, au sprijinit frontul mujahedin, în care s-a înrolat marea majoritate a pashtunilor apti de luptă[6]. Chestiune recunoscută public de clericul pakistanez Akbar Zaidi, care a afirmat că Islamul Deobandi din Pakistan și Afganistan s-a îndepărtat de „rădăcinile” sale indiene din cauza a mai multor factori, dintre care unul este influența wahabismului saudit[7]. Desigur, un rol important în glisarea filozofiei politice a deobandiștilor spre ultraconservatorismul Hanabilah l-au avut atât sărăcia profundă care a afectat populația majoritară pashtună în anii 1990 și care a vulnerabilizat-o în fața ajutoarelor primite din partea Rețelei Islamiste a Frăției Musulmane, cât și prezența în spațiul pakistanez, încă de la sfârșitul anilor 1940, a învățăturilor și a organizațiilor înființate de liderul local al Frăției Musulmane, jurnalistul și clericul Sayyid Abū'l-A'la Mawdūdī (1903–1979) – întemeietorul Jamaat-i-Islami – Societății Islamice (cea mai mare organizație islamistă din Asia), continuator al liniei ideologice deschise de întemeietorul Frăției Musulmane, teologul egiptean Hassan al-Bannā (1906-1949), conform căreia „puterea politică există doar pentru a aplica Shariah, singurul sistem de legi capabil a eradica jahiliyya - ignoranța seculară, socialistă și liberal-democratică în care s-a scufundat lumea islamică”[8]. Învățăături și organizații ale căror ideologie a rezonat cu cea a deja existentei Ahl-e-Hadith, astfel că deobandiștii pashtuni tradiționali au sfârșit prin a capitula în fața asaltului ultraconservator, devenind parte a Rețelei Islamiste Globale[9].

Aspect extrem de important, întrucât schimbul de populație succesiv partiției Indiei din 1947 nu a fost unul absolut perfect, un procent semnificativ de musulmani indieni (circa 10% din populația totală a Indiei de astăzi, reprezentând aproximativ 160 de milioane) alegând să rămână în India hindusă, îndeosebi în nordul statului, locul de obârșie al Mișcării Deobandiste. Prin urmare, există un risc major de contaminare ideologică ultraconservatoare, urmată de radicalizare, a musulmanilor deobandiști indieni, care ar detona securitatea și stabilitatea din întreaga Peninsula Indiană. Risc atent supravegheat și controlat de autoritățile indiene, care au cerut liderilor locali deobandiști să iasă public și să condamne Islamul insurgent al organizațiilor teroriste aparținând Aparatului Secret al Frăției Musulmane[10]. Astfel, în 25 februarie 2008, Darul Uloom a găzduit o conferință a erudiților în localitatea Deoband pentru a dezbate problema terorismului, în cadrul căreia a fost adoptată în unanimitate o fatwa - edict religios care condamnă toate actele de terorism în numele Islamului[11].

Deloc întâmplător, mișcarea deobandistă din Afganistan a primit numele talibanilor care, în limba arabă, înseamnă studenți, știut fiind că Rețeaua Islamistă pune accent deosebit pe educația islamică și pe memorarea în întregime a Coranului, Sunnei și a scrierilor lui al-Banna, dar și că, la origine, deobandismul a fost clădit pe un sistem de seminarii teologice menite să educe studenții în spiritul învățăturii islamice.

Mișcarea Talibană a fost înființată în 1994 de către Mullah Mohammed Omar (1960-2013), un fost mujahedin – soldat al lui Allah în Războiul Afgano-Sovietic (1979-1989), absolvent al seminarului

deobandist din localitatea pakistaneză Akora Khattak[12]. Seminarul a fost condus de clericul Maulana Sami-ul-Haq (1937-2018), membru al mișcării politice islamiste Jamiat Ulema-e-Islam - Adunarea clericilor islamici, denumit și „tatăl talibanilor”[13]. În 1996, Omar a înființat Emiratul Islamic din Afghanistan, cu capitala de facto la Kandahar și de iure la Kabul iar, în 2001, a ordonat distrugerea statuilor lui Buddha din Bamyān, sculptate în secolul al VI-lea. Abia după 11 septembrie 2001, Omar a fost trecut pe lista persoanelor căutate de guvernul Statelor Unite, pentru că a găzduit și sprijinit acțiunile Al Qa’ida împotriva Americii. Căutările americanilor nu s-au materializat. Omar nu a fost vreodată găsit și a murit de tuberculoză în data de 23 aprilie 2013. Unii autori afirmă că decesul islamistului ar fi survenit în localitatea afgană Zabul, lângă o bază militară americană[14], alții că s-ar fi întâmplat în Pakistan, într-un spital din Karachi[15]. Timp de doi ani, moartea sa a fost ascunsă de talibani, fiind dezvăluită în iulie 2015 de către Direcția Națională de Securitate a Afganistanului[16].

Succesul inițial al Mișcării Talibane este strâns legat de Frăția Musulmană, CIA și de serviciul secret pakistanez, ISI. Retrăgerea sovietică din Afganistan a lăsat centura pashtuna într-o stare de sărăcie lucie, dezintegrare administrativă și haos. În acest context, în regiune au apărut „lorzii războiului”, foști comandanți ai mujahedinilor, care au preluat controlul principalelor rute de acces, în special al coridorului strategic Quetta - Kandahar - Herat, care asigură legătura între Pakistan, în sud-est, și Iran, Turkmenistan și Turcia, în nord-vest. Cu toate acestea, traficul de mărfuri și de persoane era compromis de multitudinea atacurilor banditești și de pretențiile financiare în creștere ale grupărilor care controlau coridorul[17].

Pe cale de consecință, în octombrie 1994, în regiune a apărut Mișcarea Talibană. Bine înarmată și dotată cu vehicule pe care le-ar fi găsit în urma unui raid asupra unui depozit de la granița cu Pakistanul, Mișcarea a fost capabilă să preia controlul coridorului și a orașului Kandahar. În decembrie 1994, talibanii controlau 12 din cele 31 de provincii ale țării iar, în 1995 aproximativ 90% din teritoriul afgan.

Există numeroase voci care leagă apariția acestei mișcări de serviciul secret pakistanez ISI[18] și îi explică victoriile militare prin sprijinul primit dinspre Pakistan[19]. La fel cum sunt bine cunoscute legăturile din perioada Războiului Sovieto-Afgan și chiar și după retrăgerea sovietică, dintre CIA, Frăția Musulmană și frontul mujahedin din Afganistan, al cărui principal ideolog a fost clericul Abdullah Yusuf Azzam (1941-1989) - supranumit „părintele jihadului global”, mentorul lui Osama bin Laden (1957-2011), și întemeietorul organizațiilor teroriste Al-Qa’ida, Lashkar-e-Tayyiba, și a structurii logistice Maktab al-Khidamat (Al Kifah), care a asigurat sprijin material mujahedinilor, de la tabere de antrenament și spitale de campanie la echipamente militare și vehicule militare[20]. În timpul precedentei administrații talibane, principalele surse de venit ale emiratului proveneau din contrabanda care a prosperat atât de mult încât, între 1993 și 1997, a dus la o scădere de 400 de milioane de dolari a veniturilor vamale pakistaneze și, mai ales, din traficul de opioide, care depășise 1 miliard de dolari în 1997[21].

Prin urmare, putem concluziona că Mișcarea Talibană este o mișcare islamistă ultraconservatoare, radicală, componentă a Rețelei Islamiste Globale a Frăției Musulmane. Circumstanțele apariției sale și evoluția sa ulterioară pledează în favoarea sprijinului logistic primit din Pakistan, fără a exclude complet, însă, cel puțin în perioada sa de început, legăturile cu CIA, știut fiind că, în anii 1990, Agenția se afla, încă, într-o strânsă legătură cu Frăția Musulmană și cu forțele mujahedinilor din Afganistan.

Valoarea geopolitică și geostrategică a Afganistanului

Geografic, conform datelor furnizate de site-ul CIA WorldFactBook, Afganistanul este o țară de mărime medie (652.230 km²), enclavizată, localizată în sudul Asiei. În nord, se învecinează cu China și cu trei foste state sovietice: Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan. În vest, se învecinează cu Iranul. În sud și în est cu Pakistanul. Relieful său este predominant muntos. Lanțul munților Hindu Kush, cu înălțimi cuprinse între 3000 și 7000 de metri, care se desfășoară dinspre nord-est spre sud-vest, separă

provinciile nordice de restul țării. În sud-vest și în nord există câmpii. Clima este aridă și semiaridă. Rețeaua hidrografică este alcătuită, în principal, din râuri care, fie că se vărsă înafara țării, în Marea Arabiei, fie că se scurg în bazine endoreice aflate pe teritoriul Afganistanului.

Tot în nord, la granița dintre Afganistan și Tadjikistan, ia naștere fluviul Amu Darya. Acesta oferă acces navigabil, pe o lungime de 1200 km, pentru nave de până la 500 DWT. Coridorul fluvial al Amu Daryei dezinclavizează parțial țara, întrucât comunică prin Canalul Karakum cu Marea Caspică și sfârșește printr-o deltă în Lacul Aral[22], fiind considerat ca făcând parte din bazinul hidrografic al mării mase acvatice continentale. Afganistanul deține două porturi fluviale la Amu Darya, în Kheyrabad și Shir Khan.

4

Principalele bogății naturale ale Afganistanului sunt gazele naturale, petrolul, cărbunele, minereurile de cupru, aur, cromit, bariu, plumb, zinc, litiu, minereul de fier, depozitele de talc, bariu, sare, pietrele prețioase și semiprețioase, terenul arabil care acoperă 11,8% din suprafața totală a țării și terenul agricol reprezentând 58,1% din teritoriul afgan[23].

Geopolitic, Afganistanul este un stat compact, fără exclave sau enclave pe teritoriul său. Capitala, Kabul, este situată excentric, în nordul țării, în zona montană, motiv pentru care nu exercită o forță de atracție suficient de puternică asupra întregului teritoriu. Acest lucru explică apariția periodică a unei a doua capitale, de facto, în localitatea Kandahar din sudul țării. Kabul este situat la răscrucea drumurilor care străbat Asia - aproximativ la jumătatea distanței dintre Istanbul în vest și Hanoi în est, pe traseul coridorului de transport care unește Europa de Asia Centrală și de Sud și una dintre destinațiile de pe traseul vechiului Drum al Mătăsii[24]. Kandahar a fost capitala istorică a pashtunilor - inițial, numele de afgan se referea la pashtuni, ulterior el a fost transferat și celorlalte grupuri etnice. Actualmente este al doilea oraș ca mărime al țării și un important centru comercial, fiind cunoscut ca o piață majoră pentru marijuana și hașiș[25].

Tot din punct de vedere geopolitic, Afganistanul aparține, conform unor autori, regiunii Orientului Mijlociu, în timp ce alți autori îl includ în Orientul Mijlociu. Introducerea în circuitul public a sintagmei Orient Mijlociu (și a Afganistanului în acest spațiu) se datorează amiralului american Alfred T. Mahan (1840-1914), autorul articolului intitulat *The Persian Gulf and International Relations - Golful Persic și relațiile internaționale*, publicat în 1902 în revista „National Review”. În acest articol, marele geostrateg a definit Orientul Mijlociu ca fiind zona de mare valoare strategică, dintre Arabia și India, care înconjură Golful Persic, cel mai important coridor pe care Marea Britanie îl va controla, după Canalul Suez. Regiune descrisă mai târziu, în 1957, de secretarul de stat american John Foster Dulles (1888-1959) ca fiind „zona situată între și incluzând Libia în vest și Pakistanul în est, Siria și Irakul în nord și Peninsula Arabă în sud, plus Sudanul și Etiopia” [26]. Ulterior, în timpul administrației americane George W. Bush Jr. (2001-2009), s-a introdus sintagma Orient Mijlociu Extins, care definește o suprazonă geopolitică în care sunt incluse Maghrebul, Asia Centrală și Caucazul.

Geopolitic, Orientul Mijlociu este un spațiu tampon situat la confluența a șase religii și civilizații: Islamul Sunnit și Shi'it, Mozaismul, Creștinismul, Brahmanismul, Budismul, Animismul. Frontierele sale, disputate și mai mereu însângerate, corespund descrierii făcute de Samuel P. Huntington (1927-2008) spațiului civilizațional islamic. Acest spațiu tampon intercivilizațional, actualmente preponderent islamic, este considerat a fi leagănul umanității și unul dintre spațiile de centralitate de care depinde macroechilibrul masei continentale afro-urasiatice.

Geostrategic, Orientul Mijlociu aparține, laolaltă cu Maghrebul, zonei de compresie cu statut de pivot între cele două mari spații globale, maritim și continental. Un statut pivotal care, atunci când este controlat de oricare dintre competitori (chestiune posibilă doar prin unificarea Orientului Mijlociu sub o singură autoritate), transformă Orientul Mijlociu într-o poartă, un „gateway”, un coridor de tranzit între macro-componentele masei continentale, cu valoare strategică excepțională pentru oricare putere

dominantă. Când controlul acestui pivot global este disputat între cele două spații, dinamica geopolitică subsecventă îl predispozează la instabilitate, conflicte, fragmentări, eșuare statală, sărăcie și subdezvoltare și îl transformă în „centură de ruine”. Un spațiu care adăpostește în subsolul său 38,4% din rezervele mondiale de gaze naturale[27] (2018) cunoscute și 48,3% din totalul rezervelor de petrol dovedite pe planetă (2020) [28].

Prin urmare, deloc întâmplător, zona de compresie a Orientului Mijlociu a făcut obiectul preocupărilor strategilor americani, ruși, chinezi șamd. Aflat timp de secole sub dominație otomană, în perioada de declin a Imperiului, acest spațiu a început să fie disputat între metropolele britanică și franceză, tot mai incisivul Imperiu Țarist și noile puteri emergente europene de la sfârșitul secolului al XIX-lea: Regatul Italian și Imperiul German. Cursa pentru dominația Orientului s-a accelerat o dată cu cea de-a doua revoluție industrială și introducerea în ecuația energetică globală a hidrocarburilor. Chestiune care a motivat declanșarea Primului Război Mondial (1914-1918) urmată de demantelarea ultimelor teritorii rămase în componența Imperiului Otoman (1920-1923). În acest zăbucit context istoric, Afganistanul a devenit un foarte necesar spațiu tampon între Imperiul Țarist și, mai apoi cel Sovietic, și Indiile britanice, statut geopolitic sub care și-a obținut independența în 19 august 1919.

Din acel moment, Orientul Mijlociu s-a aflat în prim-planul competiției geopolitice dintre marii jucători geostrategici globali, fiind transformat, în cele din urmă, într-o centură de ruine. Stabilizat în mare măsură la frontierele actuale după anii 1960 (cu excepția Sudanului care a suferit un proces de fragmentare în 2011), Orientul Mijlociu continuă să facă obiectul unor planuri strategice care vizează o reșezare a granițelor pe criterii etnice în scopul oficial al creării unei mai juste teritorialități și, neoficial, pentru o mai facilă dominație a regiunii. În acest sens, în data de 1 iunie 2006, lt.col. (r) american Ralph Peters a publicat în „Armed Forces Journal”, articolul intitulat Blood Borders: How a better Middle East would look - Frontierele însângerate: cum ar arăta un Orient Mijlociu mai bun, în care a propus o nouă împărțire a acestei zone geopolitice.

În Noul Orient Mijlociu propus de Peters, Afganistanul ar urma să se rezume la teritoriul populat de pashtuni, astfel că provinciile sale vestice, din zona Herat, populate de alte etnii (Turkmeni, Uzbeci, Tadjici, Aimaqi) ar urma să intre în componența unui Iran Mare, în timp ce granița sa estică s-ar muta peste linia Durand înglobând teritoriile pashtune aflate astăzi sub suveranitatea Pakistanului. Pakistan care ar urma să piardă și provinciile de la sud de Afganistan locuite de baluchi și transformate în statul independent Baluchistan.

Mai puțin radical în propuneri comparativ cu Peters, geostrategul și omul de stat american Zbigniew K. Brzezinski (1928-2017) a inclus Orientul Mijlociu și, implicit, Afganistanul, în „Balcanii Mondiali”, un spațiu întins de la Suez la Xinjiang, o regiune furioasă și volatilă, resentimentară față de dominația exterioară, extrem de bogată în hidrocarburi și aur, aflată la intersecția coridoarelor care unesc vestul european de estul asiatic și un premiu geopolitic pentru orice putere capabilă să îl domine[29], atrăgând atenția decidenților politici americani că împiedicarea cu orice preț a unificării acestei regiuni sub una dintre puterile regionale (Rusia, Turcia, Iran, China) constituie unul dintre imperativele geostrategice americane în Eurasia.

Un pivot global, cum descria „Balcanii Mondiali” un alt geopolitician, francezul Xavier Martin, cu o valoare geoeconomică și geostrategică uriașă, situat la intersecția drumurilor terestre care unesc Rusia de Africa și de Sudul Asiei, China de Europa și Africa, și Europa de Asia.

În acest sens pledează proiectele de coridoare energetice și de transport, care străbat „Balcanii Mondiali” și implicit Afganistanul. Ca de pildă gazoductul TAPI (Turkmenistan, Afganistan, Pakistan, India), care ar fi urmat să aducă gaz turkmen și afgan în conductele pakistaneze și indiene sau includerea Afganistanului în proiectul strategic și geoeconomic chinez al „Drumului Mătăsii”. Proiecte la care,

administrația președintelui afgan fugar Ashraf Ghani achiesase, Afganistanul urmând să devină „inima Drumului Mătăsii în Asia”[30].

Din perspectiva Federației Ruse, Afganistanul este și trebuie să rămână un spațiu tampon, component al inelului intermediar de securitate al puterii pivot. Un spațiu vizat de interesele de dominație ale Moscovei, materializate în perioada sovietică prin invazia acestei țări în 1979. Un spațiu care, în conjunctura actuală, ar putea exporta ideologie islamistă Hanabilah la nivelul statelor din Asia Centrală și Caucaz, aparținând inelului intern de securitate al Federației, mult mai important strategic, cu atât mai mult cu cât în imediata vecinătate a Afganistanului talibanizat se află Valea Fergana, cunoscută pentru islamismul radical al locuitorilor săi[31].

6

Și, nu în ultimul rând, Afganistanul este considerat de Iran ca fiind, de facto, un spațiu propriu de influență, potențială regiune a unui Iran Mare, în virtutea fostelor granițe ale defunctului Imperiu Persan, precum se poate constata în harta din Fig.13. Iar, în imediata vecinătate a Afganistanului se află atât Kashmirul, o regiune disputată între India și Pakistan, care ar putea fi, la rândul său, antrenată în procesul geopolitic regional, ducând la încălzirea conflictului dintre cele două puteri nucleare ale Asiei de Sud, cât și provincia chinezească Xinjiang, fostul Turkestan de Est, unde trăiesc Uighurii și unde s-au dezvoltat de-a lungul timpului atât Frăția Musulmană Chineză Yihewani, moderată, hanefită, fondată în secolul al XIX-lea, cât și ramura locală a Frăției Musulmane Egiptene Ikhwan, ultraconservatoare, Hanabilah[32].

Așadar, putem spune că Afganistanul este:

- din punct de vedere geopolitic, un spațiu tampon, care a ținut la distanță de Indii puterea pivot rusă;
- din punct de vedere geostrategic, un cap de pod pentru oricare putere non-asiatică, interesată să-și proiecteze forța în imediata vecinătate a principalilor jucători asiatici: China, India, Iran, Pakistan și Federația Rusă;
- punct de vedere geoeconomic, un hub și un nexus al coridoarelor care unesc Asia Centrală și Caucazul de Asia de Sud.

El aparține geopolitic spațiului de compresie al Orientului Mijlociu și Orientului Mijlociu Extins, fiind supus presiunilor geopolitice generate de competiția pentru dominația acestui spațiu și este inclus într-una dintre cele mai active zone de falie geopolitică, a pivotului global, cunoscut și sub numele de Balcanii Mondiali, alcătuit din statele Asiei Centrale, Asiei de Sud și ale Caucazului, state situate în interiorul inelului intern, vital, de securitate al Federației Ruse, în imediata vecinătate a Chinei și a conflictelor interetnice și interconfesionale din Kashmir și fostul Turkestan de Est. Această poziție strategică excepțională, este cu atât mai valoroasă cu cât relieful său este montan accidentat, aspect care permite transformarea sa într-o fortăreață naturală inexpugnabilă cu mijloace militare convenționale și, foarte important, în subsolul său se află resurse minerale și energetice importante. În plus, bazinul Amu Daryiei asigură accesul fluvial dinspre porturile afgane spre Marea Caspică și spre lacul Aral.

Prin urmare, care este potențialul impact geopolitic al retalibanizării Afganistanului?

Din datele prezentate mai sus este greu de crezut că retragerea americană din Afganistan s-a datorat unei înfrângerii militare în fața unor grupări armate slab înarmate, fără acces la înaltele tehnologii militare contemporane, alcătuite din semi-nomazi, unii dintre ei antrenați, ce-i drept, de CIA, în anii premergători atentatelor din 11 septembrie 2001, dar care au practicat un îndelungat război de gherilă, favorizați fiind de terenul muntos accidentat și de vecinătățile ostile Americii. Importanța geopolitică a acestei zone și capul de pod stabilit de americani în coasta Rusiei și a Chinei erau mult prea importante pentru ca o superputere militară, care deține supremația tehnologică și își dezvoltă noi categorii de forțe pentru noile teatre de operații, spațial și cibernetic, să se lase înfrântă de o bandă de pseudo-militari, fie ei și „luptători ai lui Allah”. Resorturile acestei retrageri se găsesc în nevoia resetării jocului global și regional în contextul provocărilor de securitate cu care se confruntă America, atât în plan intern, cât și

internațional, îndeosebi pe axele cu China, cu Rusia, cu Israel / Iran și Europa. O retragere anunțată cu mult timp înainte, în 2013[33].

Ambițiile de putere globale ale Chinei, traduse prin programele de înarmare și de cercetare militară, prin programul spațial, prin strategia „Drumului și Centurii Mătăsii” de cucerire economică a masei continentale și de dominație militară a oceanelor emisferei sudice prin „șiragul de perle” al bazelor navale chineze, dar și strategia de preluare a controlului strâmtorilor și punctelor de constricție maritimă globală, nu aveau cum să nu indice americanilor și, deopotrivă, și rușilor, faptul că statul chinez dorește să se transforme în:

- superputere navală, prin dezvoltarea flotei militare și a bazelor navale care să-i asigure capacitatea de a-și proiecta forța la nivelul Oceanului Planetar,
- superputere continentală, prin controlul asupra țărmurilor Eurasiei, care va duce la îndiguirea puterii pivot ruse,
- superputere spațială,
- superputere comercială, prin controlul traficului maritim prin strâmtori și prin punctele de constricție maritimă;
- superputere tehnologică, prin centrele de cercetare dezvoltate în zona costieră a Chinei continentale;
- superputere instituțională, prin influența politică exercitată în organismele ONU și în alte instituții și organizații internaționale.

Aceste valențe de putere se adaugă deja existentei puteri demografice chineze, puterii sale economice și financiare, bogăției de minereuri strategice - materiile prime ale revoluțiilor industriale actuale și, foarte important, voinței naționale a poporului chinez de a-și spăla rușinea unui secol de umilințe. Sau, altfel spus, de a îndeplini obiectivele Marii Strategii a „Visului Chinei” de transformare a marii puteri asiatice în hegemonul acestei lumi[34]. Obiective pentru care statul chinez nu precupețește nici un efort și nici nu se lasă influențat de vreun slogan ideologic. Cu o singură excepție, aceea a respectării de către partenerul internațional a statutului de „o singură Chină”. Sau, cu alte cuvinte, de a accepta să nu stabilească relații internaționale cu Taiwanul. Acest pragmatism chinez a fost extrem de util în relația Beijingului cu state care, la un moment dat, fuseseră trecute pe lista neagră a rogue states – statelor necinstite de către americani, printre care regimul ayatollahilor din Iran sau regimul lui Omar al-Bashir din Sudan[35]. Prin urmare, deloc întâmplător, primul stat care a recunoscut statul taliban, în august 2021, a fost China[36].

China reușise să atragă de partea sa regimul președintelui fugar Ghani, care negocia rolul Afganistanului de „inimă a Drumului Mătăsii”, un eufemism pentru rolul de hub și de nexus al intereselor geopolitice, geoeconomice și geostrategice chineze, al statului în care americanii cheltuiseră miliarde de dolari pentru a-l reconstrui și stabili după războiul din 2001. În plus, China se află în spatele proiectului de construcție al gazoductului TAPI[37], și urmărirea preluarea controlului economic și politic al țării prin investiții în sonde și rafinării în bazinul Amu Daryei, foarte bogat în hidrocarburi, prin achiziționarea câtorva mine, prin investiții în rețeaua locală de telefonie mobilă, prin construcția unei termocentrale, șamd[38]. Inclusiv în această cheie trebuie înțelese „negocierile de retragere” începute de fosta administrație americană cu talibanii[39], cu valoare de semnal pentru președintele fugar, precum și afirmația fostului șef al CIA, generalul David Petraeus, că americanii nu au evaluat corect nivelul de corupție la care se putea preta societatea afgană[40].

În plus, China își implementa nestingherită mega-proiectul geoeconomic și geopolitic al „Drumului Mătăsii”, profitând de stabilitatea regională asigurată de banii și prezența militară americană. A dezvoltat, în paralel, un parteneriat strategic strâns cu Pakistanul, unde a construit baza navală pentru andocare de submarine nucleare în portul strategic de mare adâncime Gwadar și a dezvoltat deja existentul parteneriat cu Iranul, cele două state fiind și fondatoare ale Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) - Băncii Asiatice de Investiții în Infrastructură, organism financiar aservit megaproiectului geoeconomic chinez al „Drumului și Centurii Mătăsii”[41].

Retragerea americanilor însă a detonat toate calculele legate de stabilitatea regiunii. Mai mult, „victoria” neașteptată și extrem de rapidă a talibanilor, care au reușit în 10 zile să preia controlul unei mari părți din țară, prin capitularea militarilor afgani sau prin retragerea acestora, a adus cu sine haos, refugiarea afganilor occidentalizați în statele vecine și multă emoție televizată. Emoție generată de disperarea populației afgane urbane occidentalizate (minoritare raportat la marea masă a populației), care se vedea abandonată și condamnată la un sfârșit tragic, cum numai fanaticii Hanabilah știu să-l aplice ereticilor care și-au permis să abandoneze dogma salafită. La scurt timp de la pătrunderea talibanilor în palatul prezidențial din Kabul, în mass media au început să fie difuzate chemările la rezistență din partea lui Ahmad Massoud[42], fiului fostului comandant de gherilă mujahedin Ahmad Shah Massoud (1953-2001), ucis de talibani înaintea atacurilor din 11 septembrie 2001, cunoscut pentru legăturile sale cu CIA[43], ale fostului vice-președinte afgan Amrulla Saleh și ale fostului ministru al apărării Bismillah Khan Mohammadi, aflați în valea Panjshir, neocupată de talibani[44]. Din acest moment se conturează cel puțin trei scenarii probabile.

Primul scenariu, derulat pe termen scurt și mediu.

Asistăm la o posibilă repetare a scenariului din 1979, din perioada imediat următoare invaziei sovietice în Afganistan, de data aceasta în formatul unui război civil internaționalizat. Emoția publică va asigura și legitima sprijinul pentru forțele anti-talibane, de această dată internațional. Într-o primă instanță China, care s-a grăbit să recunoască talibanii, va mai primi o porție de oprobriu public, mai ales dacă talibanii vor începe să aplice pedepsele împotriva apostatilor occidentalizați. Rusia, cel mai probabil, va alege calea neutralității, preferând să se transforme în cureaua de transmisie între părțile aflate în conflict. Iar, ceilalți jucători regionali, cu conexiuni cu Frăția Musulmană, dar și cu China - precum Pakistanul, cu Rusia și secundar cu Frăția Musulmană și China - precum Iranul, sau numai cu Rusia și secundar China - precum Tadjikistanul, Uzbekistanul și Turkmenistanul, vor fi vizați de masele de refugiați afgani, dar și de riscurile unui conflict deschis internaționalizat la granițe. Europeanii, deși extrem de critici față de modul în care americanii au gestionat retragerea din Afganistan, este posibil să prefere să nu recunoască regimul talibanilor[45] și să sprijine financiar statele asaltate de refugiați.

Ulterior, este foarte posibil ca Frăția Musulmană să își mobilizeze rețeaua și să-și activeze Aparatul Special în sprijinul fraților talibani. O rețea foarte puternică, globală, care aduce laolaltă Turcia, Qatarul, Iranul, Pakistanul, palestinienii șamd[46]. O rețea care poate reactiva celulele teroriste dispersate global și aflate într-o aparentă „adormire” în perioada pandemiei. Prin urmare, este posibil să asistăm la izbucnirea unui al cincilea val de terorism islamist, care poate acționa fie prin mijloacele clasice ale autodetonărilor și ale asasinatelor în plină stradă, fie prin incendierea pădurilor, prin folosirea de bombe murdare, vectori de război biologic diseminați prin drone etc. Este posibil, însă, să asistăm la o factionalizare a rețelei, întrucât și de partea rezistenței anti-talibane sunt foști sau urmași ai foștilor mujahedini. La fel cum, și în conducerea rețelei există agenți ai diferiților jucători geostrategici activi la nivel global.

De partea cealaltă însă, rezistența afgană anti-talibană va beneficia de sprijinul celor care nu doresc un emirat Hanabilah în vecinătate, precum Federația Rusă, care a declarat public acest lucru[47], și India, care are 160 de milioane de musulmani, mulți educați în seminariile deobandiste, și un conflict înghețat cu Pakistanul în privința suveranității asupra provinciei Kashmir[48]. Al celor care nu doresc ca megaproiectul hegemonic chinez în Eurasia să se materializeze: precum rușii, care înțeleg că Marea Strategie chineză sfârșește prin a îndigui Federația Rusă, precum indienii, care se simt amenințați de prezența economică și militară chineză în Oceanul Indian și, evident, americanii, care înțeleg că ascensiunea hegemonică a Chinei este o realitate. Lor li se mai alătură și alți jucători, care nu doresc ca Frăția Musulmană să își facă un califat în Afganistan, și să-și construiască o „centură” islamistă, care să pornească din Gaza și teritoriile palestinienilor, în Liban și apoi în Turcia, pentru a ajunge în Iran, Afganistan și Pakistan[49]. O centură islamistă care ar arunca în aer echilibrele și așa fragile din Orientul Mijlociu și ar pune în pericol inelul intern de securitate din Asia Centrală al Rusiei, numit și „pântecul său

moale". Și aici se înscriu Rusia, India, Israelul, Egiptul, Emiratele Arabe Unite, Arabia Saudită, Bahrainul, Maldivele etc. Și, nu ar fi exclus ca în joc să intre și alți aliați asiatici ai americanilor, interesați să disperseze atenția Chinei de la țintele sale din Pacific. De altfel, riposta talibanilor se așteaptă a fi una susținută, având în vedere că, prin capitularea unor unități militare afgane, islamistii au intrat în posesia armamentului și a munițiilor deținute de acestea[50].

Un astfel de conflict internaționalizat la granița Chinei, în imediata vecinătate a ținutului Uighurilor din fostul Turkestan de Est, este posibil să antreneze populația oprimită Uighură în revolte împotriva dictaturii comuniste a Beijingului. Pakistanul, la rândul său, s-ar putea confrunta cu un nou episod de insurgență a populației Baluchi, animată de idei secesioniste[51], și/sau a populației Sindh unde există, de asemenea, germeii separatismului Sindhudesh[52], și / sau a populației din provincia Gilgit-Baltistan unde ființează o mișcare care militează pentru independența Balawaristanului[53], situație în care s-ar crea un coridor de instabilitate care ar putea porni dinspre bazinul Amu Daryei, până înspre Golful Oman. Iar, o reîncălzire a conflictului dintre India și Pakistan în privința Kashmirului ar aduce în discuție problema confruntării dintre două puteri nucleare.

Procese destabilizatoare pot afecta și Iranul, unde există grupări separatiste, dar probabilitatea de succes este mai scăzută, având în vedere sprijinul rusesc solid acordat teocrațiilor de la Teheran. La fel, instabilitatea ar putea antrena și Valea Fergana, întinsă peste estul Uzbekistanului, sudul Kîrgîzstanului și nordul Tadjikistanului, unde conflictele etnice și mișcările islamiste au un istoric încă din perioada sovietică. Dar, având în vedere valoarea strategică excepțională a statelor Asiei Centrale pentru securitatea Federației Ruse, este mai puțin probabil ca instabilitatea să se transforme într-un conflict de amploare.

Cu un sud al Asiei în curs de fragmentare, cu „Balcanii Mondiali” amenințați de instabilitate și cu conflicte active în derulare, nici unificarea coastei eurasiatice (rimland-ului) sub dominația unei singure puteri regionale (China), și nici mega-proiectele hegemonice ale „podurilor” economice inter și pancontinentale (chineze) nu mai pot fi materializate cu același succes de până acum. Aceeași strategie pe care Federația Rusă a aplicat-o în fostele state sovietice rebele, riverane Mării Negre. Și, cu un focar major de instabilitate la propria graniță, în imediata vecinătate a unei regiuni aparținând propriului teritoriu național, unde insurgența islamistă este cât se poate de posibilă, este greu de crezut că intențiile agresive ale Chinei față de Taiwan și comportamentul dominator față de celelalte state din zona Mării Chinei de Sud, se vor mai materializa cu aceeași ușurință.

Iată cum, retragerea americană din Afganistan poate destabiliza grav situația de securitate a „Balcanilor Mondiali”, antrenând într-un potențial conflict civil jucători regionali și extraregionali și confirmând spusele lui Iqbal din motto-ul acestui articol, că Afganistanul este „inima” Asiei și că din discordia sa se naște discordia Asiei și, invers, din concordia sa, se naște concordia Asiei.

În plus, retragerea trupelor americane și ale partenerilor lor din Alianța Nord-Atlantică (NATO) din Afganistan determină scăderea costurilor pentru contribuabilii occidentali, chestiune care vine în sprijinul bugetelor grav afectate de pandemia Covid 19. Și, nu în ultimul rând, America își închide micile războaie pentru a se pregăti pentru potențialul război hegemonic care ar putea izbucni la un moment dat și pentru a-și reechilibra balanța financiară, sever destabilizată de costurile unor războaie de uzură, transformând zone geopolitice, vitale pentru echilibrul regional al competitorilor săi strategici, în mize de competiție și dominație geopolitică.

Iar, europenii se vor alege cu noi și noi refugiați, în condițiile crizei economice generate de pandemia cu virusul gripal chinezesc, chestiune care va contribui la subrezirea și mai mult a construcției europene și la alimentarea discursului eurofob, aspect valabil pentru toate scenariile puse în joc.

Al doilea scenariu, derulat pe termen scurt și mediu.

Rezistența afgană anunțată de grupul strâns în jurul lui Massoud eșuează. Talibanii preiau puterea și își instaurează regimul ultraconservator. Proclamă emiratul salafit, sprijiniți fiind de uriașă rețea a Frăției Musulmane, care transformă Afganistanul într-un safe haven pentru Aparatul său Secret. Se creează centura islamistă a Orientului Mijlociu, având drept vectori Pakistanul, Afganistanul, Iranul, Turcia, Qatarul și Teritoriile Palestiniene. Urmărind materializarea obiectivelor centrale ale Frăției Musulmane, de clădire a Califatului Global cu capitala în Ierusalim, dar și interese partizane în jocul de putere din cadrul spațiului islamic, Hamasul, Talibanii, Hezbollahul, islamii pakistanezi, cărora li se pot alătura foștii și actualii combatanți din DAESH, Al Qa'ida, Lashkar e Tayyiba, milițiile Houthi, islamii africani și cei din fostele state sovietice ale Asiei Centrale, islamii Sri Lank-ezi și cei indonezieni etc, ar putea forma un front comun împotriva Israelului, Egiptului, Arabiei Saudite și monarhiilor alinate din zona Golfului, chestiune care ar putea destabiliza major nu doar „Balcanii Mondiali”, ci și întreg Orientul Mijlociu și, chiar și state din bazinul Oceanului Indian și din Asia de Sud-Est. Ca și în scenariul precedent, și în acest caz este posibil ca un al cincilea val de terorism islamist să se declanșeze și, nu este exclus să asistăm chiar și la o a doua „primăvară arabă”, care să arunce în haos state precum Egipt, Arabia Saudită și altele.

Probabil că regimul taliban nu va fi recunoscut decât de statele afiliate Frăției Musulmane și de China (eventual de Rusia), cu costuri majore de imagine publică pentru statul asiatic, în contextul haosului și al disperării televizate care au pus stăpânire pe populația afgană occidentalizată la preluarea puterii de către talibani și al acuzațiilor tot mai puțin voalate privind originea de laborator a virusului SARS-COV 2, de care China nu ar fi străină[54]. Rusia, îngrijorată de recrudescența islamismului Hanabilah în imediata vecinătate a „pântecului său moale” central-asiatic, va căuta să își întărească prezența militară în regiune și alianțele cu statele interesate de contenția islamistilor. Relațiile ruso-chineze este posibil să se tensioneze, ca urmare a legăturii dintre chinezi, talibani și frații musulmani iar, suspiciunile reciproce privind jocuri și alianțe la două capete să devină tot mai intense. Tensiunile ar putea afecta binomul ruso-chinez care acționează în spații extrem de valoroase geostrategic pentru Rusia, precum este Coridorul Nord-Sud Est-European sau spațiul caucazian. Relațiile ruso-americe s-ar mai putea îmbunătăți, având în vedere că ambițiile hegemonice ale Chinei deranjează ambele mari puteri, iar sprijinul acordat islamistilor talibani prin recunoașterea regimului lor și, implicit a emiratului, afectează interesele de securitate ale Rusiei. O Rusie care trebuie să gestioneze și o prezență economică și politică chineză avansată în spațiul arctic, parte a planului strategic a „Drumului Polar al Mătăsi”. Centura islamistă va îngrijora și India, care nu doar că are un conflict înghețat cu Pakistanul, ci mai deține și o largă frontieră cu acesta. Chestiune care ar putea antrena crearea unui sistem de alianțe regionale și extraregionale menite să contracareze emergența islamistă, laolaltă cu emergența chineză. Alianțe în care pot fi cooptate Rusia, India, SUA și Marea Britanie, europenii, Israelul, Egiptul, Arabia Saudită și celelalte state alinate din regiunea Golfului, state din Asia de Sud-Est. Într-un astfel de mediu de securitate este greu de crezut că megaproiectul „Drumului și al Centurii Mătăsi” va mai putea fi continuat cu același succes ca și până acum iar, riscul de fragmentare a rimland-ului crește exponențial. Este, de asemenea, greu de crezut (dar nu imposibil) că statul chinez își va permite să deschidă un front în Pacific, cât timp la granița sa estică există un focar major de instabilitate.

Precum se poate observa, și într-un caz și în celălalt rezultatul strategic final este același: temporizarea „Drumului și Centurii Mătăsi”, împiedicarea coagulării ținutului costier al Eurasiei sub conducerea unui hegemon regional (China), crearea unui focar de instabilitate și de islamism radical ultraconservator la granița chineză, în imediata vecinătate a regiunii ocupate de uighuri, pentru a disipa atenția Chinei de la situația strategică din Pacific, apariția unui focar major de instabilitate în imediata vecinătate a inelului intern, vital, de securitate al Federației Ruse, tensionarea inevitabilă a relațiilor ruso-chineze prin interesele divergente față de emiratul taliban și interferența Indiei, direct amenințată de un potențial export de insurgență în rândul musulmanilor deobandiști de pe teritoriul său național. O trilaterală asiatică direct vizată de focarul de islamism ultraconservator, care a devenit activ la scurt timp de la preluarea puterii de către talibani.

Al treilea scenariu, pe termen mediu.

Și, ar mai putea exista posibilitatea ca statul chinez să se angajeze militar în Afganistan, ca urmare a exportului de insurgență islamistă în regiunea Xinjiang. Scenariu puțin probabil, dar nu imposibil, având în vedere riscurile unei astfel de decizii pentru China. Nu atât din punctul de vedere al gestionării militare a Afganistanului, unde militarii chinezi ar putea fi mult mai eficienți ca predecesorii lor ruși și americani, ca urmare a disciplinei și austerității native, confucianiste, a stilului de viață, a numărului imens de militari care ar putea fi mobilizați și a forței economice și tehnologice care ar putea asigura logistica unui astfel de demers, cât, mai ales, prin implicarea într-un război cu rețeaua islamistă globală și riscul internaționalizării acestui conflict, pe modelul războiului din 1979, în contextul în care se află deja într-o competiție tot mai încinsă cu SUA. În plus, nici Rusia nu ar avea de ce să dorească un Afganistan stăpânit de chinezi și transformat de aceștia într-o fortăreață inexpugnabilă, în imediata vecinătate a „pântecului său moale” central-asiatic, direct vizat de planurile strategice chineze. Și nici India nu ar fi foarte confortabilă cu un bloc afgano-pakistanez dominat de China la frontiera sa.

Evident, și în acest caz, planurile strategice ale Chinei în Eurasia nu vor mai avea aceeași dinamică. Toate aceste scenarii, și altele, mai puțin plauzibile întrucât presupun evenimente neprevăzute de tip „lebede negre”, servesc câtorva dintre imperatiile strategice americane în Eurasia:

- împiedicarea unificării zonei costiere a masei continentale sub o conducere unitară regională;
- împiedicarea unificării „Balcanilor Mondiali” sub o putere regională;
- împiedicarea constituirii blocului geopolitic ruso-chinez.

Un exercițiu cinic de real-politik care demonstrează că idealismul în relațiile internaționale este doar o utopie.

Observații de final

Desigur, se pune întrebarea de ce administrația Biden a ordonat retragerea militarilor americani cu o asemenea grabă, aducând un prejudiciu grav de imagine SUA prin similitudinile cu evacuarea Saigonului din 30 aprilie 1975, de la sfârșitul războiului pierdut în Vietnam, și neținând cont de faptul că, în acel moment, peste 11.000 de americani și mulți alți cetățeni ai statelor partenere se aflau încă în Afganistan?

O explicație ar putea fi legată de nevoia mutării urgente a trupelor în alte teatre. O alta ar putea fi legată de o imensă greșală, indusă sau nu actualului președinte, care ar putea să-l coste pe acesta însuși fotoliul prezidențial, având în vedere că este suspectat că nu s-ar afla într-o perfectă stare de sănătate. O schimbare care ar aduce-o la Casa Albă pe Kamala Harris, actualul vice-președinte, împreună cu propriul anturaj politic, diferit de cel al președintelui Biden. O schimbare care ar propulsa-o pe Kamala Harris în linia întâi a viitoarelor alegeri prezidențiale americane, în dauna ambițiilor fostelor prime-doamne Michelle Obama și Hillary Clinton. O variantă destul de probabilă, dacă este să analizăm uriașul aparat de propagandă care s-a pornit împotriva lui Joe Biden. Și, o ultima variantă, care nu le exclude pe celelalte două, ar fi că asistăm la un scenariu bine gândit și implementat, la un haos și o emoție publică bine controlate, pentru a reseta atât jocul politic intern american, cât și pe cel extern, global, într-un moment în care costurile prezenței militare americane în Afganistan depășeau avantajele strategice și economice.

Se mai pune întrebarea cât de mult va costa America acest exercițiu de real politik? Cât de greu se va șterge imaginea de stat înfrânt de o bandă de pseudo-nomazi înarmați cu AKM-uri, pe care a generat-o punerea în scenă a evacuării cu elicoptere a personalului american din Kabul? Și, cât de mult va cântări această decizie în viitoarele relații de parteneriat ale Americii cu restul lumii? Dacă ar fi să ne luăm după presa de limba rusă, chineză și o anumită parte a presei americane și europene, va cântări greu. Dacă am înțelege că nici o alianță nu este veșnică, veșnice fiind doar interesul național și geografia, atunci am

evita să cădem prada emoțiilor, rămânând cantonați în sfera analizei reci și trăgând concluziile care se cuvin. Chiar dacă nu ne fac să ne simțim confortabil.

Și, nu în ultimul rând, experiențele militară și politică ale aliaților în Afganistan au reiterat câteva concluzii, bine-cunoscute, din istoria, chiar și recentă, a umanității:

- exportul de democrație și de modele civilizaționale occidentale în alte spații civilizaționale este contraproductiv și iluzoriu;
- ideea globalizării culturale prin globalizare economică și consumerism este o utopie;
- ideea unei noi ordini mondiale occidentale non-westphaliene, care să înlocuiască atât ordinea mondială westphaliană acceptată de toate spațiile civilizaționale, cât și propriile ordini, tradiționale, ale spațiilor respective, este, de asemenea, o utopie;
- este absolut necesară înțelegerea profundă și acceptarea culturii și civilizației statului țintă;
- în lipsa unei motivații vitale, legate de propria supraviețuire statală, orice război de uzură, dus la mare distanță de propriile frontiere și pentru rațiuni înțelese de foarte puțini, se sfârșește printr-o retragere, echivalentă cu o înfrângere, a forțelor militare externe angrenate în teren, în absența unor mecanisme eficiente de stabilizare post-conflict;
- în lipsa unei capitulări necondiționate a inamicului, nici o victorie nu poate fi totală;
- terenul muntos și, îndeosebi lanțurile muntoase înalte, accidentate, facilitează războiul de gherilă, război în fața căruia tactici de luptă convenționale nu sunt eficiente;
- într-un spațiu civilizațional ostil, războaiele care se inițiază trebuie să fie de tip proxy;
- interferența economicului și a politicului în decizia militară este devastatoare;
- calitatea înaltă a informației este rezultatul activității unui întreg lanț de profesioniști, care nu trebuie să fie tributari unor ideologii și slogane corect-politice;
- nu poți transforma în aliat real o națiune / populație ocupată militar.

Bibliografie selectivă

1. Afghanistan, CIA WorldFactBook, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/afghanistan/>;
2. Akchurina V., Lavorgna A., Islamist movements in the Fergana Valley: a new threat assessment approach, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17440572.2014.924406>;
3. An anti-Taliban front forming in Panjshir? Ex top spy Saleh, son of 'Lion of Panjshir' meet at citadel, The Week, <https://www.theweek.in/news/world/2021/08/17/an-anti-taliban-front-forming-in-panjshir-ex-top-spy-saleh-son-of-lion-of-panjshir-meet-at-citadel.html>;
4. Asghar A., Sufism-Culture and Politics, 02.10.2009, http://twocircles.net/2009oct01/sufism_culture_and_politics.html;
5. Berman E., Hamas, Taliban and the Jewish Underground: An Economist's View of Radical Religious Militias, NBER Working Paper No. 10004, September 2003, http://www.sfu.ca/~pendakur/hamas_extract.pdf;
6. Bodla S., Making a nation in high mountains: Balawars and Balawaristan nationalism in Ghizer district of Gilgit Baltistan, Ethnoscripts 2014 16 (1): 125-139, https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/61321/ssoar-ethnoscripts-2014-1-bodla-Making_a_nation_in_high.pdf?sequence=1;
7. Brzeziński Z.K., The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, 1997, https://www.cia.gov/library/abbottabad-compound/BD/BD4CE651B07CCB8CB069F9999F0EADDEE_Zbigniew_Brzezinski_-_The_Grand_ChessBoard.pdf;
8. Burch J., Afghanistan now world's top cannabis source: U.N., Reuters, 31.03.2010, <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-cannabis-idUSTRE62U0IC20100331>;
9. Coll S., Directorate S: The C.I.A. and America's Secret Wars in Afghanistan and Pakistan, Barnes&Noble, <https://www.barnesandnoble.com/readouts/directorate-s-the-c-i-a-and-americas-secret-wars-in-afghanistan-and-pakistan/>;

10. Cook L., Grieshaber K., EU eyes talks with Taliban but no plans to recognize them, Associated Press, 17.08.2021, <https://www.ctvnews.ca/world/eu-eyes-talks-with-taliban-but-no-plans-to-recognize-them-1.5550548>;
11. Davison R.H., Where Is the Middle East?, Foreign Affairs, Vol. 38, Nr. 4, Council on Foreign Relations, Iulie, 1960, <https://www.jstor.org/stable/20029452?origin=crossref>;
12. Former CIA Director Gen. Petraeus Discusses The Taliban's Resurgence In Afghanistan, NPR, 13.08.2021, <https://www.npr.org/2021/08/13/1027537415/former-cia-director-gen-petraeus-discusses-the-talibans-resurgence-in-afghanista?t=1629228540585>;
13. Gattani Y., The Resilience of Baloch Insurgencies: Understanding the Fifth Period, 02.02.2021, <https://www.e-ir.info/2021/02/02/the-resilience-of-baloch-insurgencies-understanding-the-fifth-period/>;
14. Haidari M.A., Afghanistan: The Heart of Silk Road in Asia, The Diplomat, 02.11.2017, <https://thediplomat.com/2017/11/afghanistan-the-heart-of-silk-road-in-asia/>;
15. Imtiaz A., The Father of the Taliban: An Interview with Maulana Sami ul-Haq, „Spotlight on Terror”, Volume: 4 Issue: 2, 23.05.2007, <https://jamestown.org/interview/the-father-of-the-taliban-an-interview-with-maulana-sami-ul-haq/>;
16. Khan I.A., JSQM-A, two separatist outfits in Sindh banned, 12.05.2020, <https://www.dawn.com/news/1556476>;
17. Pakistan's ISI supports Taliban offensive: Former Pak-Senator Afrasiab Khattak, India Today, 14.08.2021, <https://www.indiatoday.in/world/video/pakistan-isi-supports-taliban-offensive-former-pak-senator-afrasiab-khattak-1840681-2021-08-14>;
18. Petersen A., China's Strategy in Afghanistan, The Atlantic, 21.05.2013, <https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/05/chinas-strategy-in-afghanistan/276052/>;
19. Popescu A.I.C., Analize incomode, Editura Militara, Bucuresti, 2020;
20. Puri L., The Past and Future of Deobandi Islam, NOVEMBER 2009, VOLUME 2, ISSUE 11, Combating Terrorism Center at West Point, <https://ctc.usma.edu/the-past-and-future-of-deobandi-islam/>;
21. Smith C., A Selection of Historical Maps of Afghanistan, August 2004, The Library of Congress, <https://www.loc.gov/rr/geogmap/pub/afghanistan.html>;
22. Smith M., Grey S., The Secret War, Frontline, 10.08.2021, <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/film/secret-war/transcript/>;
23. US, Russia: 'Will Not Support' an 'Islamic Emirate in Afghanistan', <https://tolonews.com/afghanistan/us-russia-will-not-support-islamic-emirate-afghanistan>;
24. Zaidi A., The Ulema, Deoband and the (Many) Talibans – Historical Scholarship Ignores the Discontinuities and Breaks That Have Taken Place in the Traditions of Pakistani Islam, Economic and Political Weekly [Mumbai], May 9-15, 2009;
25. Waraich O., Mullah Mohammed Omar: Co-founder and leader of the Taliban who fought the Soviets before presiding over a brutal Afghan regime, The Independent, 30.07.2015, <https://www.independent.co.uk/news/people/mullah-mohammed-omar-co-founder-and-leader-taliban-who-fought-soviets-presiding-over-brutal-afghan-regime-10428546.html>.

Anexa 1

Succinte date de demografie statistică și socială

Conform site-ului CIA WorldFactBook, în iulie 2021, populația totală a Afganistanului era de 37.466.414 persoane. Distribuția populației este neuniformă, fiind concentrată, în principal, în văile din zonele montane și în câmpiile din nord și sud. Piramida vârstelor este una cu bază largă, specifică țărilor sărace și subdezvoltate cu natalitate crescută și speranța de viață la naștere scăzută, 40,62% din populație fiind alcătuită din copii cu vârste între 0-14 ani și puțin peste 6% din populație depășește vârsta de 55 de ani. În iulie 2021 Afganistanul a înregistrat cea mai mare rată a mortalității infantile din lume, de 106,75 morți la 1000 de născuți vii, aspect care indică un nivel extrem de scăzut de civilizație și de educație al mamelor și de dezvoltare a rețelelor de asistență medicală și sanitație. De altfel, densitatea medicilor în

2016 era de 0,28 la 1000 de locuitori iar, densitatea păturilor de spital era de 0,4 la 1000 de locuitori. Speranța de viață la naștere, în iulie 2021, a fost de 53,25 ani (51,73 ani la bărbați, 54,85 ani la femei).

Constituția din 2004, încă în vigoare la data scrierii articolului, recunoaște 14 grupuri etnice: Pashtun, Tajik, Hazara, Uzbek, Baluchi, Turkmen, Nuristani, Pamiri, Arab, Gujar, Brahui, Qizilbash, Aimaq și Pashai. Limbile oficiale sunt persana afgană sau dari vorbită de 78% din populație și pashtuna vorbită de 50% dintre afgani. Afganii sunt musulmani în proporție de 99,7% (sunniti 84,7 - 89,7%, shi'iti 10 - 15%). Mediul de rezidență predilect este cel rural, doar 26,3% din populație fiind urbanizată. În iulie 2018, doar 43% din populația în vârstă de peste 15 ani era alfabetizată, (55,5% dintre bărbați și 29,8% dintre femei).

14

Succinte date politico-administrative

La momentul scrierii articolului, în 16 august 2021, Republica Islamică a Afganistanului este o republică prezidențială având capitala la Kabul. Este alcătuită din 34 de provincii: Badakhshan, Badghis, Baghlan, Balkh, Bamyan, Daykundi, Farah, Faryab, Ghazni, Ghor, Helmand, Herat, Jowzjan, Kabul, Kandahar, Kapisa, Khost, Kunar, Kunduz, Laghman, Logar, Nangarhar, Nimroz, Nuristan, Paktika, Paktiya, Panjshir, Parwan, Samangan, Sar-e Pul, Takhar, Uruzgan, Wardak, Zabul. Constituția, încă în vigoare, a fost ratificată în 26 ianuarie 2004. Sistemul juridic este mixt, laic și islamic. Ziua națională celebrează obținerea independenței de sub dominația britanică în data de 19 august 1919[55].

Succinte date economice

Conform site-ului CIA WorldFactBook, în 2019, Afganistanul era unul dintre cele mai sărace state de pe glob, cu un Produs Intern Brut (PIB) la Paritatea Puterii de Cumpărare (PPP) de numai 78.557 miliarde dolari americani (USD) și un PIB per capita de 2.065 USD. În 2016, 54,5% din populația afgană trăia sub pragul de subzistență de 1,5 USD/capita/zi iar 23,9% dintre afgani nu aveau un loc de muncă. În 2016, principalele produse de export al Afganistanului, în valoare totală de 784 milioane USD, au fost aur, gresie, fier vechi, struguri, opiu, fructe și nuci, rășini de insecte, bumbac, covoare țesute manual iar, principalii parteneri de export au fost Emiratele Arabe Unite 45%, Pakistan 24%, India 22%, China 1%. Tot în 2016, principalele produse de import, în valoare totală de 7.616 miliarde USD au fost făină de grâu, echipament de difuzare radio, petrol rafinat, tutun laminat, piese pentru avioane, țesături sintetice, principalii parteneri de import fiind Emiratele Arabe Unite 23%, Pakistan 17%, India 13%. Precum se poate constată, balanța comercială a statului este intens dezechilibrată în favoarea importurilor, ceea ce adâncește și mai mult marasmul economic al țării. Spre deosebire de statele subsahariene, care se confruntă, la rândul lor cu sărăcie și subdezvoltare, Afganistanul este electrificat în proporție de 100% în zonele urbane și de 98% în zonele rurale iar, accesul la apă potabilă este de 95,9% în zonele urbane și de 61,4% în zonele rurale. În 2019, 63,18% din populație deținea un telefon mobil. Afganistanul deține, pe lângă cele două porturi fluviale din nord, 34,903 km de drumuri dintre care 17,903 km sunt pavate, un heliport, 29 de aeroporturi cu piste pavate și ale 17 cu piste nepavate, precum și 466 km de gazoduct.

Provocări legate de calitatea mediului înconjurător

Conform aceluiași site, CIA WorldFactBook, principalele provocări privind calitatea mediului înconjurător sunt reprezentate de volumul limitat al resurselor naturale de apă dulce; aprovizionarea necorespunzătoare cu apă potabilă a populației; degradarea solului; supra-pășunatul; defrișările.

Note:

[1] Fondată de clericul Abū Ḥanīfa an-Nu'man ibn Thābit (700–767). Accepta cea mai mare pondere de izvoare laice în structura Shariah dintre toate scolile juridice sunnite. Prin urmare, combina preceptele Coranului, cutuma și consensul învățaților cu reflecția individuală, analogia (Qiyas), preferința juridică (Istihsan) și tradiția locală (Urf). Vezi: Alba Iulia Catrinel Popescu, *Analize incomode*, Editura Militara, Bucuresti, 2020.

[2] Luv Puri, *The Past and Future of Deobandi Islam*, NOVEMBER 2009, VOLUME 2, ISSUE 11, Combating Terrorism Center at West Point, <https://ctc.usma.edu/the-past-and-future-of-deobandi-islam/>, accesat la data de 15.08.2021.

[3] De la numele diplomatului britanic Henry Mortimer Durand (1850-1924), cel care, în 12 noiembrie 1893, a negociat și trasat granița dintre Afganistanul condus de emirul Abdur Rahman Khan (1840 / 1844-1901) și India Britanică. Vezi: Cynthia Smith, *A Selection of*

Historical Maps of Afghanistan, August 2004, The Library of Congress, <https://www.loc.gov/rr/geogmap/pub/afghanistan.html>, accesat la data de 15.08.2021.

[4] Dimensiunea interioara, mistica a Islamului, pune accent pe Marele Jihad, al luptei omului cu pacatele sale si pe relatia omului cu un Dumnezeu accesibil sie. Vezi: Asghar Ali, Sufism-Culture and Politics, 02.10.2009,

http://twocircles.net/2009oct01/sufism_culture_and_politics.html, accesat la data de 15.08.2021.

[5] De la numele intemeietorului sau, clericul beduin Ahmad bin Hanbal (780-855). Respinge cu desavarsire izvoarele laice din structura Shariah.

[6] Eli Berman, Hamas, Taliban and the Jewish Underground: An Economist's View of Radical Religious Militias, NBER Working Paper No. 10004, September 2003, http://www.sfu.ca/~pendakur/hamas_extract.pdf, accesat la data de 15.08.2021.

[7] Akbar Zaidi, The Ulema, Deoband and the (Many) Talibans - Historical Scholarship Ignores the Discontinuities and Breaks That Have Taken Place in the Traditions of Pakistani Islam, Economic and Political Weekly [Mumbai], May 9-15, 2009, apud Luv Puri, op.cit.

[8] Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit., p. 184.

[9] Mai multe date despre subiect in: Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit., pp. 141-210.

[10] Vezi: Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit., pp. 147-192.

[11] Luv Puri, op.cit.

[12] Omar Waraich, Mullah Mohammed Omar: Co-founder and leader of the Taliban who fought the Soviets before presiding over a brutal Afghan regime, The Independent, 30.07.2015, <https://www.independent.co.uk/news/people/mullah-mohammed-omar-co-founder-and-leader-taliban-who-fought-soviets-presiding-over-brutal-afghan-regime-10428546.html>, accesat la data de 15.08.2021.

[13] Imtiaz Ali, The Father of the Taliban: An Interview with Maulana Sami ul-Haq, Spotlight on Terror Volume: 4 Issue: 2, 23.05.2007, <https://jamestown.org/interview/the-father-of-the-taliban-an-interview-with-maulana-sami-ul-haq/>, accesat la data de 15.08.2021.

[14] Taliban founder lived near US military base in Afghanistan: report, DW, 11.03.2019, <https://www.dw.com/en/taliban-founder-lived-near-us-military-base-in-afghanistan-report/a-47849336>, accesat la data de 15.08.2021.

[15] Joseph Goldstein, Taimoor Shah, Death of Mullah Omar Exposes Divisions Within Taliban, The New York Times, 31.07.2015, <https://www.nytimes.com/2015/07/31/world/asia/taliban-confirm-death-of-mullah-omar-and-weigh-successor.html>, accesat la data de 15.08.2021.

[16] Jane Onyanga-Omara, Katharine Lackey, Afghan intel agency: Taliban leader died two years ago, USA Today, <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2015/07/29/taliban-leader-mullah-omar/30819359/>, accesat la data de 15.08.2021.

[17] Eli Berman, op.cit.

[18] Pakistan's ISI supports Taliban offensive: Former Pak-Senator Afrasiab Khattak, India Today, 14.08.2021, <https://www.indiatoday.in/world/video/pakistan-isi-supports-taliban-offensive-former-pak-senator-afrasiab-khattak-1840681-2021-08-14>, accesat la data de 15.08.2021.

[19] Martin Smith, Stephen Grey, The Secret War, Frontline, 10.08.2021, <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/film/secret-war/transcript/>, accesat la data de 15.08.2021.

[20] Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit., p.184.

[21] Eli Berman, op.cit.

[22] Amu Darya, Britannica, <https://www.britannica.com/place/Amu-Darya>, accesat la data de 15.08.2021.

[23] Afghanistan, CIA WorldFactBook, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/afghanistan/>, accesat la data de 15.08.2021.

[24] M. Ashraf Haidari, Afghanistan: The Heart of Silk Road in Asia, The Diplomat, 02.11.2017, <https://thediplomat.com/2017/11/afghanistan-the-heart-of-silk-road-in-asia/>, accesat la data de 15.08.2021.

[25] Jonathon Burch, Afghanistan now world's top cannabis source: U.N., Reuters, 31.03.2010, <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-cannabis-idUSTRE62U0IC20100331>, accesat la data de 15.08.2021.

[26] Roderic H. Davison, Where Is the Middle East?, Foreign Affairs, Vol. 38, Nr. 4, Council on Foreign Relations, Iulie, 1960, <https://www.jstor.org/stable/20029452?origin=crossref>, accesat la data de 15.08.2021.

[27] Countries with largest natural gas reserves in the Middle East, NS Energy, 29.11.2019, <https://www.nsenergybusiness.com/features/largest-natural-gas-reserves-middle-east/>, accesat la data de 15.08.2021

[28] BP Statistical Review of World Energy, <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy/oil.html>, accesat la data de 15.08.2021.

[29] Zbigniew K. Brzezinski, The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, 1997, https://www.cia.gov/library/abbottabad-compound/BD/BD4CE651B07CCB8CB069F9999F0EADEE_Zbigniew_Brzezinski_-_The_Grand_ChessBoard.pdf, accesat la data de 15.08.2021., pp.123 - 124.

[30] M. Ashraf Haidari, op.cit.

[31] Viktoria Akchurina, Anita Lavorgna, Islamist movements in the Fergana Valley: a new threat assessment approach, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17440572.2014.924406>, 05.06.2014.

[32] Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit.

[33] Alexandros Petersen, China's Strategy in Afghanistan, The Atlantic, 21.05.2013, <https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/05/chinas-strategy-in-afghanistan/276052/>, accesat la data de 16.08.2021.

[34] Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit.

[35] "Rogue States" and the United States: A Historical Perspective, Wilson Center, 19.09.2011,

<https://www.wilsoncenter.org/event/rogue-states-and-the-united-states-historical-perspective>, accesat la data de 16.08.2021.

[36] Hasit Shah, Tripti Lahiri, The US is evacuating staff from Kabul—Russia and China are not, 16.08.2021, <https://qz.com/2047680/why-arent-russia-and-china-evacuating-their-staff-from-kabul/>, accesat la data de 16.08.2021.

[37] Alexandros Petersen, op.cit.

[38] Ibidem.

[39] Afghan conflict: US and Taliban sign deal to end 18-year war, BBC, 29.02.2020, <https://www.bbc.com/news/world-asia-51689443>, accesat la data de 16.08.2021.

[40] Former CIA Director Gen. Petraeus Discusses The Taliban's Resurgence In Afghanistan, NPR, 13.08.2021, <https://www.npr.org/2021/08/13/1027537415/former-cia-director-gen-petraeus-discusses-the-talibans-resurgence-in-afghanistan?t=1629228540585>, accesat la data de 16.08.2021.

[41] <https://www.aiib.org/en/about-aiib/index.html>, accesat la data de 16.08.2021.

[42] Fiului fostului comandant de gherilă mujahedin Ahmad Shah Massoud

[43] Steve Coll, Directorate S: The C.I.A. and America's Secret Wars in Afghanistan and Pakistan, Barnes&Noble, <https://www.barnesandnoble.com/readouts/directorate-s-the-c-i-a-and-americas-secret-wars-in-afghanistan-and-pakistan/>, accesat la data de 17.08.2021.

[44] An anti-Taliban front forming in Panjshir? Ex top spy Saleh, son of 'Lion of Panjshir' meet at citadel, The Week, <https://www.theweek.in/news/world/2021/08/17/an-anti-taliban-front-forming-in-panjshir-ex-top-spy-saleh-son-of-lion-of-panjshir-meet-at-citadel.html>, accesat la data de 17.08.2021.

[45] Lorne Cook, Kirsten Grieshaber, EU eyes talks with Taliban but no plans to recognize them, Associated Press, 17.08.2021, <https://www.ctvnews.ca/world/eu-eyes-talks-with-taliban-but-no-plans-to-recognize-them-1.5550548>, accesat la data de 18.08.2021.

[46] Vezi Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit.

[47] US, Russia: 'Will Not Support' an 'Islamic Emirate in Afghanistan, <https://tolonews.com/afghanistan/us-russia-will-not-support-islamic-emirate-afghanistan>, accesat la data de 17.08.2021.

[48] Mihaela Simina, Accent pe istorie: Kashmir - Între India și Pakistan, RFI, 11.10.2016, <https://www.rfi.ro/politica-90264-accent-pe-istorie-kashmir-india-pakistan>, accesat la data de 17.08.2021.

[49] Alba Iulia Catrinel Popescu, op.cit.

[50] Weapon seizures 'massive boon' for Taliban as cities fall, France 24, 14.08.2021, <https://www.france24.com/en/live-news/20210814-weapon-seizures-massive-boon-for-taliban-as-cities-fall>, accesat la data de 17.08.2021.

[51] Yogesh Gattani, The Resilience of Baloch Insurgencies: Understanding the Fifth Period, 02.02.2021, <https://www.e-ir.info/2021/02/02/the-resilience-of-baloch-insurgencies-understanding-the-fifth-period/>, accesat la data de 17.08.2021.

[52] Iftikhar A. Khan, JSQM-A, two separatist outfits in Sindh banned, 12.05.2020, <https://www.dawn.com/news/1556476>, accesat la data de 17.08.2021.

[53] Sohaib Bodla, Making a nation in high mountains: Balawars and Balawaristan nationalism in Ghizer district of Gilgit Baltistan, Ethnoscripts 2014 16 (1): 125-139, [https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/61321/ssoar-ethnoscripts-2014-1-bodla-Making a nation in high.pdf?sequence=1](https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/61321/ssoar-ethnoscripts-2014-1-bodla-Making%20a%20nation%20in%20high.pdf?sequence=1), accesat la data de 17.08.2021.

[54] Covid origin: Why the Wuhan lab-leak theory is being taken seriously, BBC, 27.05.2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57268111>, accesat la data de 16.08.2021.

[55] Afghanistan, CIA WorldFactBook, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/afghanistan/>, accesat la data de 15.08.2021.

* Apărut pentru prima dată în revista „Gândirea militară românească” Nr.3/ 2021